

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Р І Ш Е Н Н Я

від 5 листопада 2019 р.

№ 11/2

Про схвалення рекомендацій виїзного засідання
Комітету на тему: «Екологічний стан Кривбасу:
проблеми та шляхи їх вирішення»

Розглянувши проект рекомендацій виїзного засідання Комітету на тему «Екологічний стан Кривбасу: проблеми та шляхи їх вирішення», беручи до уваги інформацію, надану міністерствами, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, а також пропозиції, висловлені у виступах під час обговорення екологічного стану Кривбасу, проблем та шляхів їх вирішення,

Комітет в и р і ш и в:

1. Схвалити рекомендації виїзного засідання Комітету на тему: «Екологічний стан Кривбасу: проблеми та шляхи їх вирішення» (додаються).

2. Направити рекомендації виїзного засідання Комітету на тему: «Екологічний стан Кривбасу: проблеми та шляхи їх вирішення» Кабінету Міністрів України, Міністерству енергетики та захисту довкілля України, Державній екологічній інспекції України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державному агентству водних ресурсів України, Державному агентству лісового господарства України, Дніпропетровській обласній державній адміністрації, Дніпропетровській обласній раді, Криворізькій міській раді.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

СХВАЛЕНО
рішенням Комітету з питань екологічної
політики та природокористування
від « 05 » листопада 2019 р. № 11/2

РЕКОМЕНДАЦІЇ

виїзного засідання Комітету на тему: «Екологічний стан Кривбасу:
проблеми та шляхи їх вирішення»

Відповідно до Рішення Комітету № 7/6 від 09 жовтня 2019 року з метою обговорення інформації і пропозицій стосовно проблемних питань Кривбасу в екологічній сфері та пошуку шляхів їх вирішення 24-25 жовтня 2019 року в м. Кривий Ріг Дніпропетровської області проведено виїзне засідання Комітету на тему: «Екологічний стан Кривбасу: проблеми та шляхи їх вирішення».

Дніпропетровська область, і особливо м. Кривий Ріг та прилеглі території, є одним з найбільш техногенно навантажених регіонів в Україні і лідером за обсягами забору та використання води, а також скиду зворотних вод, що пов'язано з наявністю потужного гірничо-металургійного комплексу, розвинутих машинобудівної, хімічної, переробної та інших галузей. У той же час, більша частина виробництва не відповідає сучасним вимогам ресурсозберігаючої політики держави.

Основними забруднювачами водних об'єктів басейну р. Дніпро залишається промисловість (63 %), комунальне господарство (26 %), сільське господарство (10 %) та інші галузі (менше 1 %).

Згідно з рейтингом «ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів» за 2017 рік, підготовленим Міністерством екології та природних ресурсів України на підставі даних офіційної статистики, сформованої за результатами поданої суб'єктами господарювання звітності про обсяги скидів, викидів та утворення відходів, до об'єктів, які є найбільшими забруднювачами довкілля по викидах в атмосферне повітря та обсягу утворення відходів за 2017 рік на території Кривбасу, віднесено такі підприємства:

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»,
ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»,
ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»,
ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат»,
ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат»,
ВП «КРИВОРІЗЬКА ТЕС «АТ «ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО»,
ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат».

Основна частина викидів (76 %), припадає на міста Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, де систематично спостерігаються перевищення граничнодопустимих концентрацій особливо небезпечних хімічних речовин.

За інформацією Державної служби України з надзвичайних ситуацій, у зв'язку з розробкою родовищ залізної руди підземним способом без закладки відпрацьованого простору і збільшенням глибини гірничих виробок збільшуються не-площі зони зрушення шахтних полів, виникають нові відкриті воронки більшої глибини, відкриті тріщини, терасові уступи та осідання земної поверхні.

Порушення рельєфу гірничими виробками призводить до інтенсифікації інфільтраційного живлення, порушення природного залягання водопроникних і водотривких порід, зміни їх інженерно – геологічних властивостей.

Крім цього, так як шахтні поля розташовані у межах міста Кривий Ріг, в зону зрушення потрапляють території житлових масивів, комунікації різного призначення тощо, що призводить до виникнення процесів руйнування, зсувів, провалів.

Одним із питань, що потребує особливої уваги, це території, які підроблені старими і зараз неіснуючими, або тимчасово законсервованими шахтами.

На території робіт розповсюджені зони зрушення від шахт : «Об'єднана», «ім. Орджонікідзе», «Тернівська» (ім. Леніна), «Гвардійська», «Ювілейна», «ім. Фрунзе», «Родіна», «Більшовик», «Жовтнева» (КЗРК), шахт «Гігант і «Саксагань», «Артема-2» (ПРАТ ЦГЗК), закритих шахт «Нова», «ім. Валявко», «ГПУ», «Південна», «Центральна», шахти ліквідованого ДП «РУ ім. Кірова».

За інформацією Державного агентства водних ресурсів України, у басейні р. Інгулець питання приведення водокористування гірничодобувними підприємствами Кривбасу у відповідність до вимог законодавства залишається невирішеним.

Через щорічне скидання із ставка-накопичувача високомінералізованих вод у р. Інгулець, у 2018 році якість води в річці у період промивання значно погіршилась за показниками жорсткості та вмісту хлоридів, порівняно з попередніми роками. У 2019 році перевищення вмісту хлоридів фіксувалися протягом половини травня та майже щодня протягом червня-вересня. Станом на 15.10.2019, за даними державного моніторингу, по водпосту Андріївка вміст хлоридів у річці складає 2160 мг/л, при нормі 350 мг/л.

Це свідчить про надмірне накопичення солі у річці та недостатній обсяг подачі дніпровської води для промивання і досягнення нормативних значень. Внаслідок цього, для зрошення полів аграрії Миколаївської області отримують із р. Інгулець неякісну (високомінералізовану) воду.

Для вирішення ситуації є два підходи: довгостроковий – розробка альтернативної схеми управління шахтними водами та короткостроковий – збільшення обсягів подачі дніпровської води. Держводагентством щорічно на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України розробляється регламент промивання русла і екологічного оздоровлення р. Інгулець. Внаслідок подачі дніпровської води у річку Інгулець по каналу Дніпро-Інгулець знижується вміст хлоридів та жорсткість. До початку подачі дніпровської води каналом концентрація вмісту хлоридів у річці перевищує норму у 2,4 рази.

У 2019 році Держводагентством на виконання п. 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1096-р «Про скидання надлишків зворотних вод у р. Інгулець» (далі – розпорядження) було розроблено та

затверджено регламент промивання русла та екологічного оздоровлення р. Інгулець на 2019 рік (далі – регламент на 2019 рік).

Регламент на 2019 рік відрізнявся від попередніх років і дозволяв досягнути нормативних значень якості води у р. Інгулець, а тому передбачав збільшення тривалості подачі дніпровської води та збільшення її об'єму до 196 млн. м³ (з них: 15 млн. м³ за рахунок коштів державного бюджету, решта – за рахунок гірничодобувних підприємств).

У його розробку покладено принципи:

- промивання русла річки (181 млн. м³), у т.ч.:

а) витіснення високомінералізованої призми (77 млн. м³);

б) доведення показників вмісту хлоридів до нормативних значень;

- екологічне оздоровлення річки для підтримання показників протягом вегетаційного періоду (15 млн. м³).

Такий регламент дозволив би:

стабілізувати концентрації хлоридів на рівні, що не перевищує ГДК, на весь період водозабору;

вимити більшу кількість хлоридів з донних відкладів за рахунок промивання русла р. Інгулець більшим об'ємом «чистої» води.

У 2019 році для промивання р. Інгулець каналом подано 15 млн. м³ дніпровської води за рахунок державного бюджету. За рахунок гірничодобувні підприємств коштів вистачило для подачі лише 100 млн. м³ дніпровської води.

Проте гірничодобувні підприємства не виконали вимоги п. 3 розпорядження і фінансово не забезпечили виконання регламенту 2019 року шляхом подачі ще 81 млн. м³ дніпровської води, що призвело до погіршення екологічної ситуації в басейні річки Інгулець.

Комітет зазначає, що сучасний екологічний стан області є наслідком неналежної уваги до вирішення екологічних проблем Кривбасу з боку керівників підприємств та невиконання у встановлені терміни підприємствами заходів щодо досягнення нормативів граничнодопустимих викидів, скидів та розміщенню відходів.

Несвоєчасне виконання природоохоронних заходів ставить під загрозу не тільки стан довкілля, а також і здоров'я населення.

Аналіз фактичної ситуації щодо екологічного стану як в цілому в державі, так і в регіоні свідчить про необхідність зміни існуючої структури та методів до покращення, відновлення та збереження навколишнього природного середовища для забезпечення конституційних прав громадян та прийдешніх поколінь.

Виходячи з вищевикладеного, **Комітет вирішив:**

1. Інформацію щодо екологічного стану Кривбасу взяти до відома.

2. На одному з найближчих засідань Комітету створити робочу групу щодо розроблення проекту закону України про внесення змін до Закону України «Про охорону атмосферного повітря» щодо зобов'язання суб'єкта господарювання

встановлювати автоматичні системи контролю викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; визначення підстав для анулювання дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Затвердити склад зазначеної робочої групи.

3. Рекомендувати:

Кабінету Міністрів України:

провести аудит щодо ефективності використання коштів, передбачених на фінансування природоохоронних заходів, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування;

розробити та подати на розгляд Верховної Ради України проект Загальнодержавної програми екологічного оздоровлення гірничодобувних регіонів України;

внести зміни до відповідних нормативно-правових актів в частині посилення адміністративної та кримінальної відповідальності керівників суб'єктів господарювання за забруднення атмосферного повітря;

вжити заходів щодо прискорення розроблення та подання на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України про контроль промислового забруднення.

Міністерству енергетики та захисту довкілля України:

внести зміни до Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302, якими:

заборонити перенесення дозвільно-регуляторними органами термінів невиконаних природоохоронних заходів щодо охорони атмосферного повітря при розгляді питання видачі підприємству нового дозволу;

заборонити встановлювати суб'єктам господарювання завищені нормативи гранично допустимих викидів в дозволах на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, а для промислових вузлів з великою кількістю суб'єктів господарювання та їх стаціонарних джерел викидів – встановлювати більш жорсткі нормативи гранично допустимих викидів.

Дніпропетровській обласній державній адміністрації, Дніпропетровській обласній раді разом з Державною службою України з питань надзвичайних ситуацій та Криворізькою міською радою забезпечити розроблення та реалізацію програми (переліку) невідкладних робіт з ліквідації наслідків діяльності Криворізьких гірничодобувних та металургійних підприємств, а також уникнення надзвичайних ситуацій через просідання шахтних виробок.

Дніпропетровській обласній державній адміністрації разом з Криворізькою міською радою розробити механізм та порядок рекультивації

земель, порушених гірничодобувними роботами, у м. Кривий Ріг, а також механізм фінансування таких робіт із залученням юридичних осіб, яких це стосується.

Криворізькій міській раді забезпечити ефективний розподіл екологічних коштів з орієнтацією на розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища в м. Кривий Ріг;

відповідно до статті 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» оприлюднити на офіційному веб-сайті Криворізької міської ради звіт «Визначення хімічного складу та оцінки ступеня забруднення атмосферного повітря в місті Кривому Розі, ідентифікації та інвентаризації основних джерел викидів забруднюючих речовин «АрселорМіттал Кривий Ріг» та «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», у тому числі оцінки ризиків для довкілля та здоров'я населення», виконаного у 2018 році на замовлення Управління екології виконкому Криворізької міської ради ТОВ «Науково-дослідницький інститут інноваційних технологій».

Гірничодобувним підприємствам Кривбасу:

вирішити питання щодо зменшення мінералізації зворотних вод та управління шахтними водами;

дотримуватись регламентів щодо промивання русла і екологічного оздоровлення р. Інгулець, розроблених за принципами:

- розбавлення для зниження концентрації забруднюючих речовин (грудень-лютий);
- промивання русла річки (витіснення високомінералізованої призми протягом квітня-травня та доведення показників забруднюючих речовин до нормативних значень у червні);
- екологічного оздоровлення річки для підтримання показників протягом вегетаційного періоду (вересень-жовтень).

4. Контроль за виконанням цього рішення покладається на народного депутата України - заступника голови Комітету Криворучкіну Олену Володимирівну.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО